

Akademik Liyakat: VOSviewer ile Bibliyometrik Bir Haritalama Analizi ve İçerik Analizi (WOS rneği)

Dr. Suna KSE

Bağımsız araştırmacı

ORCID: 0000-0003-2899-7204, e-mail: kosesuna26@gmail.com

zet

Bu alışma, akademik liyakat kavramına ilişkin yapılan akademik çalışmaların genel profilini oluşmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaçla, Web of Science (WOS) veri tabanında taranan 1983-2024 yılları arasında yayınlanmış farklı türdeki çalışmaların bibliyometrik verisi kullanılmıştır. Veri seti, “topic (konu)” arama kriteri belirlenerek full record” (tam kayıt) içerisinde “akademik liyakat” kavramının ingilizce çevirisi olan “academic merit” anahtar kelimesi ile tarama yapılarak oluşturulmuştur. Buna göre, bu kritere uyan 112 bilimsel çalışma, yayımlandığı yıla, yer aldığı dizine, aldığı atıf sayısına, WOS kategorilerine, yayımlandığı dile ve en etkili yazar işbirlikleri ile anahtar kelimelere göre analiz edilmiştir. Elde edilen bulgularda, en fazla çalışmaların 2016-2018 yıllarında kaleme alındığı, çalışmaların bir çoğunun Social Sciences Citation Index (SSCI) dizininde taranan dergiler olduğu, en fazla atıf sayısı 117 sayısı ile Krefting (2003)’e ait olduğu, WOS kategorisine göre çalışmalar, en fazla eğitim araştırmaları alanında gerçekleştirildiği ve en fazla ingilizce dilinde yayınların yapıldığı görülmektedir. Bununla birlikte, VOSviewer yazılımında, “akademik liyakat”, “niversite”, “araştırma” kavramların en sık kullanılan ortak anahtar kelimeler olduğu, en fazla ortak çalışma yürüten yazarların, 2 çalışmalarına karşılık 17 atıf ile 8 bağlantı gücüne sahip beş yazarın olduğu, en etkili ülkelerin ise “ABD”, “Canada” ve “Avusturya” olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Liyakat, Akademik Liyakat, Bibliyometrik Analiz

Jel Kodları: M10, M12, M14

Academic Merit: A Bibliometric Mapping Analysis and Content Analysis with VOSviewer (WOS Example)

Abstract

This study was conducted to create a general profile of academic studies on academic merit. For this purpose, bibliometric data of different types of studies published between the years 1983 and 2024 scanned in the Web of Science (WOS) database were used. The data set was created by searching with the keyword “academic merit”, which is the English translation of the concept of “academic merit”, in the “full record” by determining the search criteria “topic”. In the findings obtained, 112 scientific studies that met this criterion were analyzed according to the year of publication, index, number of citations, WOS categories, publication language, and most influential author

collaborations and keywords. According to the findings, it is seen that most of the studies were written in 2016-2018, most of the studies are journals indexed in the Social Sciences Citation Index (SSCI), and the highest number of citations belongs to Krefting (2003) with 117 citations, according to the WOS category, most of the studies were conducted in the field of educational research. Most of the publications were made in the English language. However, in VOSviewer software, it was found that “academic merit”, “university”, and “research” were the most frequently used common keywords, the authors with the highest number of collaborations were five authors with a link strength of 8 with 17 citations for 2 studies, and the most influential countries were “USA”, “Canada” and “Austria”.

Keywords: Merit, Academic Merit, Bibliometric Analysis

JEL Codes: M10, M12, M14

GİRİŞ

Küresel sistemde her alanda giderek artan rekabetçi baskılara karşılık, günümüzde öncelikle kamu hizmetlerinin başarılı bir şekilde yerine getirilmesi için, personel alımlarında nitelikli, etkili, verimli hizmet verme sorumluluğunda olan yetenekli kişilerin seçilmesinde titiz davranılması gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Bu durumda işe alımlarda demokratik kuralların uygulanmasını zorunlu kılan liyakat kavramı önem kazanmaktadır. Liyakat, bir kişinin işe alımında dil, cinsiyet, siyasi, dini görüşleri gibi belli unsurlara göre ayırım yapılmaksızın işin gerektirdiği niteliklere sahip kişilerin görevlendirilmesidir. Başka bir deyişle, liyakat, bir kişiyi bir göreve atarken onun verilecek görevi yapabilirlilik kapasitesi olarak tanımlanmaktadır (Acar ve Ertek, 2019: 428-429). Liyakat, işe alım, atama, yükseltme faaliyetlerini adil ve objektif bir süreç içerisinde belirli ilkeler çerçevesinde yapılmasını zorunlu kılmaktadır. Bu noktada günümüzde küreselleşmenin etkisiyle özellikle yükseköğretim sisteminin çıktıkları ülke ekonomisinin en önemli girdileri olarak rekabet gücünü belirleyen önemli unsurlar arasında olduğunu göz önüne aldığımızda üniversitelerde, işe alım, atama ve yükselmelerde, liyakat kavramının ne derece uygulanıp uygulanmaması önem kazanmaktadır. Bu çalışma, liyakat olgusunu, akademik liyakat çerçevesinde yükseköğretim kurumları kapsamında ele almakta olup, ilgili konuda yapılan akademik çalışmaları ayrıntılı olarak ele almaktadır. Bu doğrultuda, akademik açıdan liyakat algısı kapsamında yapılan çalışmaların incelenmesi, gelinen noktanın belirlenmesi ve uygulamada karşılaşılabilecek bir sorunun derinlemesine anlaşılması ile çözüm yollarının geliştirilmesi de katkıda bulunulması hedeflenmektedir. Ayrıca, literatürde daha önce akademik liyakat konusu ile ilgili olarak WOS veri tabanında bilimsel çalışmaların incelemesine rastlanılmamış olup ilgili literatürdeki bu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır. Aynı zamanda, mevcut çalışmanın, farklı veri tabanları kullanılarak

konuyla ilgili yapılacak yeni çalışmalara katkı sağlaması açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Türkiye Cumhuriyeti mevzuatında, liyakat kavramı, Anayasa'nın 70. maddesinde hizmete almada, görevin gerektirdiği niteliklerden başka ayırım gözetilemez ifadesiyle ve de 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun Temel ilkeler başlığı, liyakat alt başlığı altında, kanunun 3. maddesinde, Devlet kamu hizmetleri görevlerine girmeyi, sınıflar içinde ilerleme ve yükselmeyi, görevin sona erdirilmesini liyakat sistemine dayandırmak ve bu sistemin eşit imkanlarla uygulanmasında devlet memurlarını güvenliğe sahip kılmaktır ifadesiyle yer almaktadır (Acar ve Ertek, 2019: 428-432). Genel olarak söz konusu kavram, herhangi bir oluşuma, uygun şekilde işin gereğini yerine getirebilecek donanıma sahip kişilerin seçilmesini ifade etmektedir. Özellikle yönetim, denetim gibi kritik görevlerin başına gelecek kişilerin seçiminde liyakatsiz uygulamalar kurum ve kuruluşlar için karmaşayı artırmakta sistemin kötü işlemlerini sağlamaktadır. Aynı zamanda liyakata dayalı olmayan seçimler fırsat eşitsizliğine yol açarak personelin motivasyonu olumsuz şekilde etkilemektedir. Türkiye dahil birçok ülke milli ve inançları ile pekişen değerler çerçevesinde hareket etmektedirler. Fakat uygulama alanında ülkeden ülkeye farklılıklar gösteren Liyakat ilkesinin temeli (Aykaç, 1990: 107-108), tanım gereği, görevlendirmelerin atamalarında uygunluk, yeterlilik ölçütlerine göre seçimlerin yapılmasına dayanmaktadır. Liyakat, kamu görevlerine girme hakkına bütün vatandaşların sahip olduğu eşitlik ilkesini, görevin getirdiği niteliklere sahip olmayı ifade eden ehliyet ilkesini, kamu hizmetine girmede herkese fırsat verilmesinin amaçlandığı serbest yarışmanın esas olduğu yarışma ilkesini, göreve en uygun adayların seçilmesiyle kişilerin görev içerisinde tutulması ve görevde ilerleyerek en yüksek kademelere kadar yükselebilmesini güvence altına alan kariyer ilkesini esas almaktadır. Bu ilkelerden anlaşılacağı üzere, liyakat sisteminde, kayırmacılık, yandaşçılık olmamakta birlikte nitelikli kişilerin istihdamı esas alınmakta, herkese eşit imkânlar sunulmakta ve görevinde başarı gösterene hak ettiği verilmektedir (akt. Yılmaz ve Çakıcı, 2021.:377). Özetle, liyakat olgusu, işe alımlarda gerekli niteliğe sahip kişilerin alınmasını zorunlu kılmaktadır. Çünkü liyakat gözetilmeden kişilerin nitelikleri doğrultusunda objektif yöntemlerle yapılmayan her işe alım

ileriki süreçlerde hatalar getirebilir ve bu hataların düzeltilmesi zorlaşabilir (Yılmaz ve Çakıcı, 2021: 376). Dolayısıyla hem kamuda hem özel sektörde hizmetlerin başarılı verimli bir şekilde yerine getirilmesinde liyakat ilkelerinin uygulanmasını zorunlu kılmaktadır.

Yükseköğretim düzeyinde eğitim veren ülkeler bilginin üretilmesinde, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde ve toplumsal hizmette önemli katkılar sunmaktadırlar. Küreselleşmenin etkisiyle birlikte, ekonomi başta olmak üzere sosyal, teknolojik, siyasal gibi birçok alanda yaşanan değişimlerin yanında yükseköğretim hizmeti sunan üniversitelerde de değişimlere neden olmuştur. Üniversitelerin değişimi yönetmesi ve geleceği görüp buna göre kararlar alıp, planlama yapması ve uygulaması büyük önem arz etmektedir (Erdem,2006: 299-300). Üniversitelerin eğitim-öğretim, temel bilimsel araştırma, sosyal hizmet faaliyetlerini göz önüne aldığımızda özellikle bilgi ekonomisinin beyni niteliğinde bilgi fabrikası olduğu gerçeğinden hareketle yükseköğretim sisteminin çıktıkları ülke ekonomisinin en önemli girdileri olarak rekabet gücünü belirleyen önemli unsurlar arasındadır (Gürüz, 2003: 330-333). Üniversitelerin bu derece önemli olması üniversitelerde, atama ve yükselmelerde, liyakat kavramının ne derece uygulanıp uygulanmaması önem kazanmaktadır. Bu kapsamda akademik liyakat, Yükseköğretim Kurumları Etik Davranış ilkeleri bildirisine (2014: 4) göre akademik liyakat, “yükseköğretim kurumları mensuplarının, bir işe veya bir göreve aday olmaları durumunda yetenekler, nitelikleri, deneyimleri değerlendirilerek, görevin gerektirdiği standartlar temelinde seçilmesi ve görevlendirilmesi” şeklinde tanımlanmaktadır. Uygulama temelinde bakıldığında geçmişten günümüze akademik liyakat, kişiye özel tanımlanan kadroların verilmesi, işe alımlarda siyasi ekseninde iç ve dış müdahalelerin olması, usulsüzlüklerin varlığı gibi bir dizi sorunla gündeme gelmektedir. Yeni bilgilerin üretildiği, yeni teknolojilerin, yenilikçi fikirlerin doğmasında katkıda bulunan üniversitelerin liyakat sistemi temelinde göreve alınacak kişilerin seçiminde mesleki uzmanlıklarına göre bilgi, beceri, deneyimleri çerçevesinde görevlendirmeler yapması bir dizi sorunun önlenmesinde önemli katkılar sağlayacaktır. Akademik liyakati sağlamaya ilişkin temel koşullar, aday ilanları, adaylar için eşit şartlar, adayın göreve uygunluğu, adayı değerlendirme, adaya karşı tarafsızlık ve değerlendirmenin ispatlanabilirliği şeklinde sıralanabilir (Okan ve Şentürk, 2023: 33-37). Bu koşullar kapsamında yapılması gereken işe alımlarda kayırmacılık (favorizm) gibi faaliyetlerin kaldırılmasıdır.

Literatür incelendiğinde, akademik liyakat kavramı ile ilgili yapılan çalışmalar, akademik etik, liyakat temelinde ücretlendirme, üst düzey görevlerde istihdam edilen kişilerin özellikleri gibi konular üzerine yoğunlaşmaktadır (Lewis ve Doyno, 1983; Taylor, vd., 1991; Büken, 2006; Öztürk, 2008; Christensen, vd., 2011; Özbek ve Selvi, 2014; Aydın, 2016, Karatay, 2022; Karaçam, vd.,2023). Fakat literatürde konu ile ilgili ne bibliyometrik verilere dayalı ne de içerik analizine ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanılmamış olup, bu çalışmanın bibliyometrik veriler kullanılarak çok sayıda literatür analiz edilebilmesi ve VOSviewer gibi yazılım programları kullanılarak görselleştirilmesi ilgili konuda mevcut durumun ortaya konulabilmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

METEDOLOJİ

Çalışmanın bu kısmında, araştırma amacı, örnekleme, verilerin toplanması, analiz yöntemi ve analiz sonucunda elde edilen bulgulara ilişkin betimleyici ve bibliyometrik ağ analiz sonuçlarına yer verilmiştir.

Araştırmanın Amacı ve Örnekleme

Bu çalışma, akademik liyakat kavramına ilişkin yapılan akademik çalışmaların genel profilini oluşturmak amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu amaç doğrultusunda, 25 Temmuz 2024 tarihinde Web of Science (WOS) veri tabanında, “topic (konu)” arama kriteri belirlenerek “full record” (tam kayıt) içerisinde “akademik liyakat” kavramının İngilizce çevirisi olan “academic merit” anahtar kelimesi ile tarama yapılmıştır. Yapılan tarama sonucunda, araştırmanın örneklemini, 1983-2024 yılları arasında yayınlanmış 112 bilimsel çalışma oluşturmaktadır. Belirlenen amaç doğrultusunda aşağıda yer alan sorulara yanıt aranmıştır:

- Bilimsel çalışmaların yayınlandığı yıllara göre dağılımı nedir?
- Bilimsel çalışmaların yer aldığı dizine göre dağılımı nedir?
- Bilimsel çalışmaların aldığı atıf sayılarına göre dağılımı nedir?
- Bilimsel çalışmaların WOS kategorilerindeki dağılımı nedir?

- Bilimsel çalışmaların yayımlandığı dile göre dağılımı nedir?
- Bilimsel çalışmaların, yazar anahtar kelimeleri nelerdir ve bu anahtar kelime birlikteliği durumunun ağ grafiği nasıldır?
- Bilimsel çalışmalarda, en çok ortak yayın yapan yazarlar kimlerdir ve bunların ortak yazar ağ grafiği nasıldır?
- Bilimsel çalışmalarda, ortak yazarlıkta en fazla işbirliği yapan ülkeler hangileridir ve ülkelerin ortak yazar ağ grafiği nasıldır?

Verilerin Toplanması

Araştırma veri setinin elde edilmesinde sadece Web of Science (WOS) veri tabanı kullanılmıştır. Bunun temel nedeni, WOS'un uluslararası kabul görmüş, dünya bilimine yön veren akademik açıdan daha nitelikli, zengin, güvenilir, disiplinler arası ve atıf indeksinin en eski, en kapsamlı kayıtlarına sahip olmasıdır (Ellegaard ve Wallin, 2015: 1812-1813; Sarıdağ ve Doğan, 2022: 73). Bu araştırma, WOS veri tabanı kullanılarak yapılan kavramsal bir inceleme olmasından dolayı etik kurul onayı gerektirmemekte olup araştırma ve yayın etiğine uygun olarak hazırlanmıştır.

Veri seti, WOS veri tabanında, 25.07.2024 tarihinde toplanmıştır. WOS üzerinde veri setinin elde edilmesinde Preferred Reporting Items for Systematic Reviews and Meta-Analyses (PRISMA) akış şeması kullanılarak sınıflandırma yapılmıştır. İlgili şema şekil 1 'de sunulmuştur (Page et al., 2021). Şekil 1'e göre, veri tabanı üzerinde topic (konu)" arama kriteri belirlenerek "full record" (tam kayıt) içerisinde "akademik liyakat" kavramının İngilizce çevirisi olan "academic merit" anahtar kelimesi ile tarama yapılmıştır. Veri tabanında tarama sonucunda elde edilen dökümanlar, makale, kitap, bildiri gibi farklı yapılara sahip olup herhangi bir dil sınırlaması yapılmamıştır. Aynı zamanda tekrarlayan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Ele alınan 112 bilimsel çalışma hedeflenen konudaki çalışmalarını içerip içermediği kontrol edilmiş olup nihai veri setine karar verilmiştir.

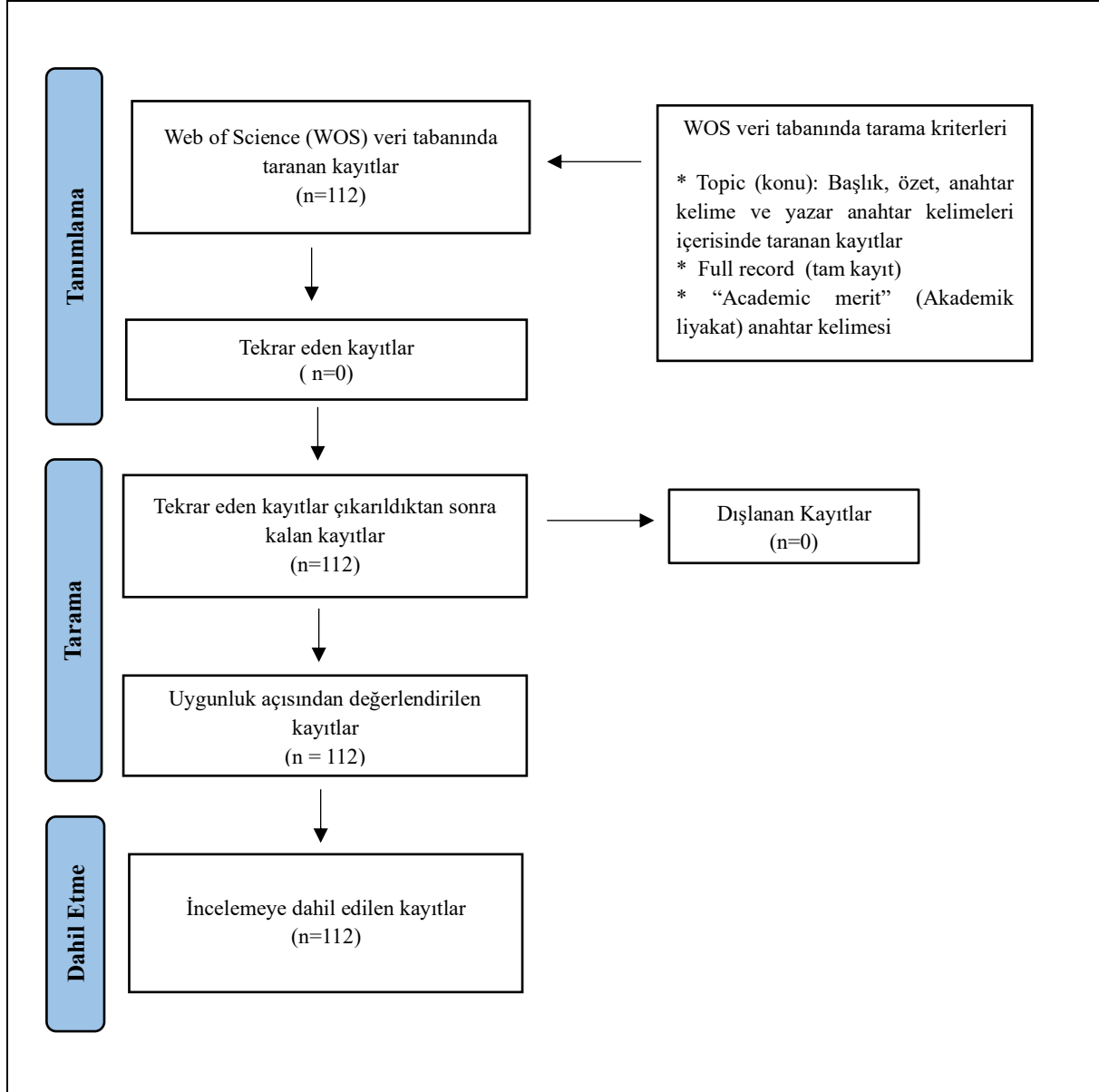
Analiz Yöntemi

Elde edilen veri setinin analizinde nitel araştırma yöntemlerinden betimsel içerik analiz yöntemi ile bibliyometrik analiz yöntemi kullanılmıştır.

Betimsel içerik analizi, bir konu üzerine yapılan bilimsel çalışmaların genel eğilimlerinin belirlendiği ve belli bir boyutta incelendiği sistematik çalışmalardır (Çalık ve Sözbilir, 2014: 34; Dinçer, 2018:177, Pollock ve Berge, 2018: 139-140). Metodolojik olarak, içerik analizleri, belirlenen konu üzerine araştırılması için belli ölçütlere göre yapılmış tüm bilimsel çalışmalardan yararlanılarak, konuya ilişkin genel eğilimin tespit edilmesi ve ilgili araştırmacılara yol göstermesi açısından kritik bir role ve öneme sahiptir (Suri ve Clarke, 2009: 395-396).

Bibliyometrik verilere dayalı analiz yöntemi, yayınlanmış araştırmaların istatistiksel ve nicel analizine ilişkin bir literatür tarama yöntemidir (Broadus, 1987: 376). Araştırma temalarının genel eğilimlerinin belirlenmesi ve gelecekte yapılacak çalışmalara yol göstermesi açısından büyük bir öneme sahiptir. Literatürde farklı disiplinlerde bibliyometrik yöntem kullanılarak yapılan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır (Landström, vd. 2012; Merigó ve Yang, 2017; Çelik, vd.,2023; Palteki, Aydın ve Saral, 2023; Hırlak, 2024; Kuzgun, 2024). Mevcut çalışma için bibliyometrik yazılımlardan VOSviewer 1.6.18 yazılım programı kullanılmıştır. VOSviewer, ağ verilerine dayalı haritalar oluşturmak ve görselleştirmek için geliştirilen ağ analiz yazılım programıdır (Van Eck ve Waltman, 2013:2-3). Mevcut çalışmada, VOSviewer yazılımı, sadece yazar işbirlikleri, yazar, organizasyonlar ve ülkeler açısından; birlikte bulunabilirlik ise anahtar kelimeler açısından değerlendirilmiştir.

Sonraki aşamada, PRISMA akış şeması kullanılarak yapılan incelemede elde edilen veriler, Microsoft Excel ve VOSviewer 1.6.18 yazılım programı kullanılarak analiz edilmiştir. Öncelikle araştırma sınıflandırma formu hazırlanmıştır. Söz konusu form hazırlanırken, literatürde daha önce betimsel içerik analiz yöntemi kullanan çalışmalar incelenmiştir (Akyürek, 2022; İmamoğlu, vd., 2022;; Kübra ve Özçelik, 2024). Araştırma sınıflandırma formunda bilimsel çalışmalar, yıl, yer aldığı dizin, aldığı atıf sayısı, WOS kategorilerindeki dağılım, yayınlandığı dile göre Microsoft Office Excel programında sınıflandırılarak incelenmiştir. Daha sonra VOSviewer 1.6.18 yazılım programı kullanılarak en etkili yazar işbirlikleri ve anahtar kelimeleri analiz edilmiş ve sonuçlar görsel olarak sunulmuştur.

Şekil 1. PRISMA akış diyagramı

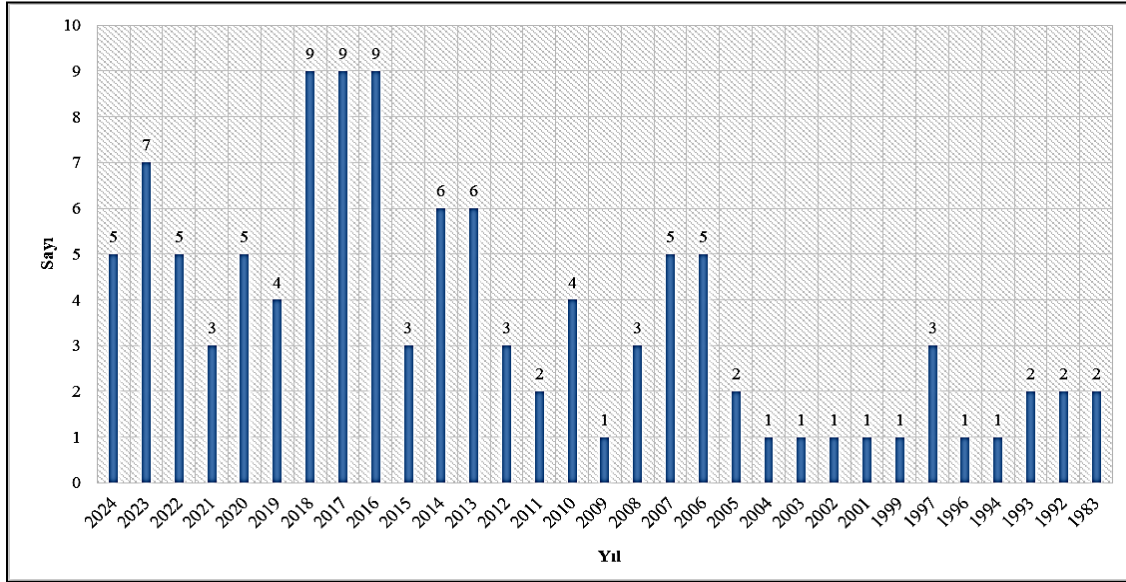
Kaynak: Page vd., 2021

BULGULAR

Betimleyici İstatistiksel Bulgular

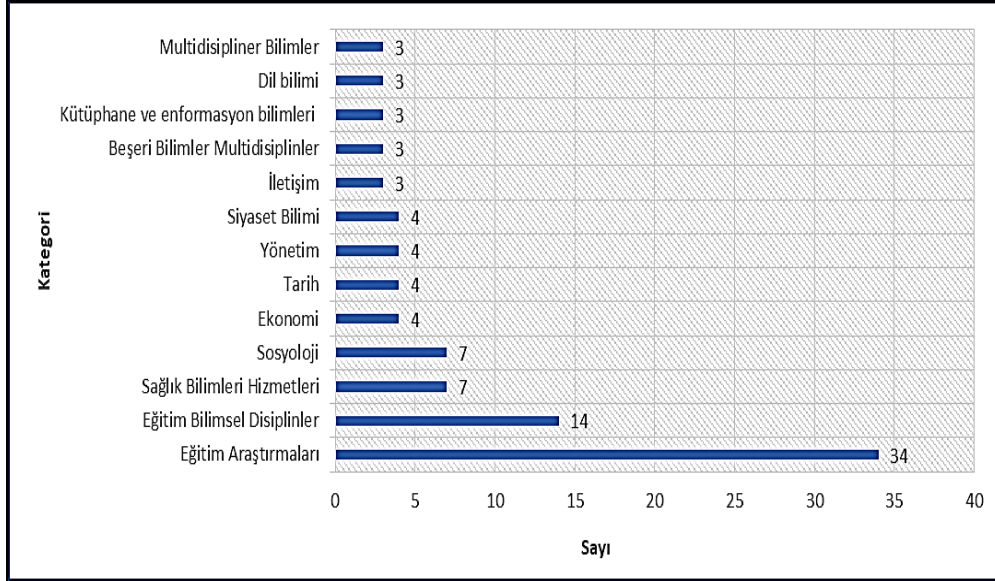
Betimleyici istatistikler, bilimsel çalışmaların yayın yılı, yer aldığı dizin, aldığı atıf sayısı, yer aldığı WOS kategorileri ve yayımlandığı dile göre verilmiştir.

Şekil 2’de WOS veri tabanında, yer alan bilimsel çalışmaların yıllara göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, en fazla çalışmaların 2016, 2017 ve 2018 (sayı=9) yıllarında yapıldığı görülmektedir.

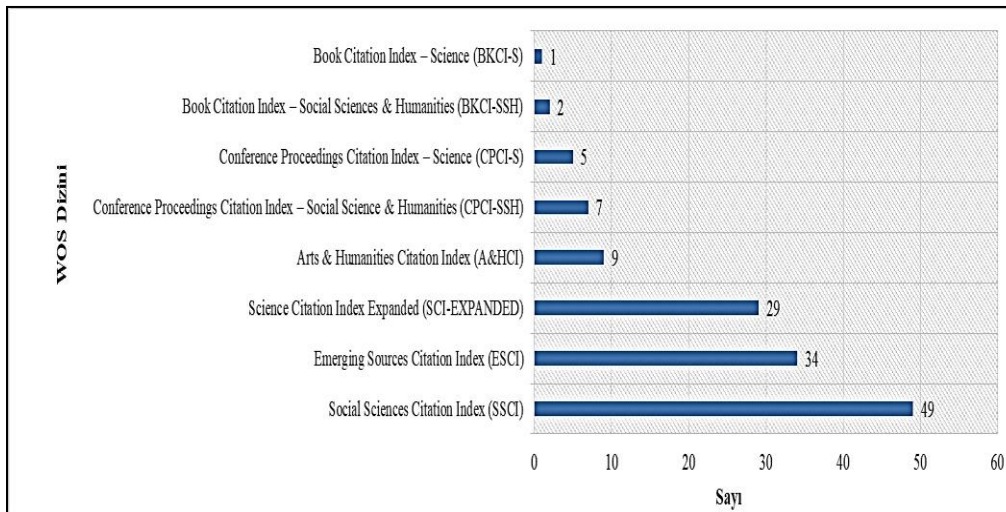
Şekil 2. Bilimsel çalışmaların yıllara göre dağılımı

Şekil 3’te WOS veri tabanında, konu ile ilgili taranan bilimsel çalışmaların yer aldığı kategorilere göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, 13 farklı alanda çalışmaların yapıldığı, en fazla çalışmaların ise eğitim araştırmaları içerisinde yer aldığı görülmektedir (Sayı= 34).

Şekil 3. Bilimsel çalışmaların yer aldığı WOS kategorilerine göre dağılımı

Şekil 4'te WOS veri tabanında, konu ile ilgili taranan bilimsel çalışmaların yayınlandığı dergilerin tarandığı indekslere göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, en fazla çalışmaların Social Science Citation Index (SSCI) taranan dergilerde yayınlanmıştır (Sayı=49). Akademik camianın sosyal bilimler alanında en fazla ilgilendiği atıf dizini SSCI'dır. SSCI etki faktörü yüksek dizin içerdiği için bu kapsamda taranan bilimsel yayınlar önem arz etmektedir. Ayrıca görsel incelendiğinde, ESCI (Sayı=34) ve SCI-EXPANDED (Sayı=29) endekslerde taranan yayınların ağırlıkta olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4. Bilimsel çalışmaların yayınlandığı dergilerin tarandığı indekslere göre dağılımı

Tablo 1’de, WOS veri tabanında, konu ile ilgili yapılan bilimsel çalışmaların en çok atıf alan ilk beş çalışmasına yer verilmiştir. Özellikle atıf sayısı yüksek çalışmaların ele alınmasının nedeni, bir makale tarafından toplanan atıfların sayısı, kendi alanında yapılan etkinin işareti olarak yorumlanmaktadır (Ellegaard ve Wallin, 2015: 1810-1812). Buna göre, en fazla atıf sayısı 117 sayısı ile Krefting, L. A (2003) “Intertwined discourses of merit and gender: Evidence from academic employment in the USA” makalesine aittir. Bir makalenin akademik niteliğinin ölçülerinden biri olan aldıkları toplam atıf sayısı konu ile ilgili yapılan çalışmalar için referans kaynak olması açısından önem taşımaktadır. En fazla atıf sayısına sahip söz konusu makalenin konusu incelendiğinde ise, ABD de kadınların hayatın diğer alanlarında karşılaştığı süregelen sorunların akademide de devam ettiği, özellikle liyakate ilişkin kadınların kariyerleri boyunca ilerleme ve ödüllendirmelerdeki sorunların gün geçtikçe daha belirgin hale geldiği açıklanmıştır. Bu durumda feminist bir bakış açısı akademiye ve genel olarak istihdam uygulamalarını değiştirmedeki öneminden bahsedilmiştir. ABD’de kadınlar, büyük ölçüde feminist aktivizm sayesinde doktoranın dışındaki tüm seviyelerde eğitimde eşitliği sağlamışlardır.

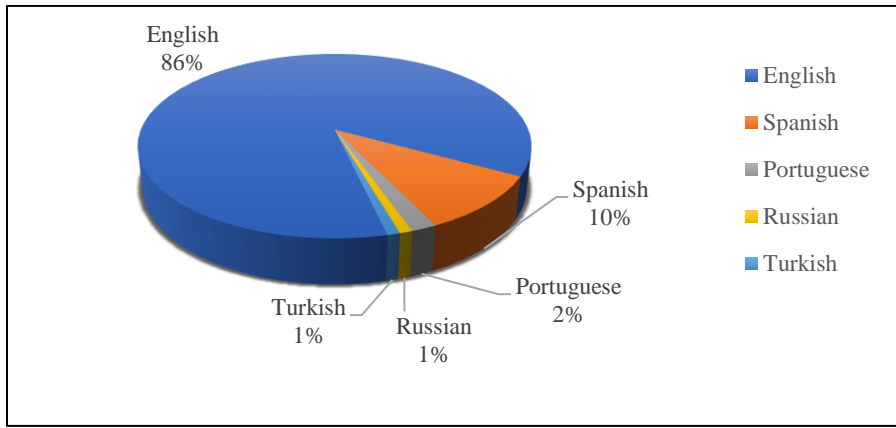
Tablo 1. Bilimsel çalışmaların atıf sayılarına göre dağılım

Sıra	Yazar/Yıl	Makalenin Adı	Atıf Sayısı
1	Krefting, L. A (2003)	Intertwined discourses of merit and gender: Evidence from academic employment in the USA	117
2	Goldfarb, B (2008)	The effect of government contracting on academic research: Does the source of funding affect scientific output?	116
3	Tress, G; Tress, B & Fry, G (2007)	Analysis of the barriers to integration in landscape research projects	78
4	Harris, S & Owen, C (2007)	Discerning quality: using the multiple mini-interview in student selection for	71

the Australian National University
Medical School

- 5 Eisenhart, Muttner, E. H., The paradox of peer review: Admitting 57
& Moore, D. P. (2002) too much or allowing too little?

Şekil 5'te WOS veri tabanında, konu ile ilgili taranan bilimsel çalışmaların yayınlandığı dillere göre dağılımı verilmiştir. Buna göre, en fazla çalışmaların İngilizce dilinde yayınlandığı görülmüştür (Sayı=97).

Şekil 5. Bilimsel çalışmaların yayınlandığı dillere göre dağılımı

Bibliyometrik Haritalama Analiz Bulguları

Bu kısımda VOSviewer 1.6.18 yazılım programı kullanılarak yapılan analize ilişkin ortak yazarlık ve anahtar kelime analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Vosviewer yazılımında, birlikte bulunma (co-occurrence); yazar anahtar kelimeler (author keywords) ile ortak yazarlık (co-authorship), yazarlar (authors), ülkeler (countries) açısından değerlendirilmiştir.

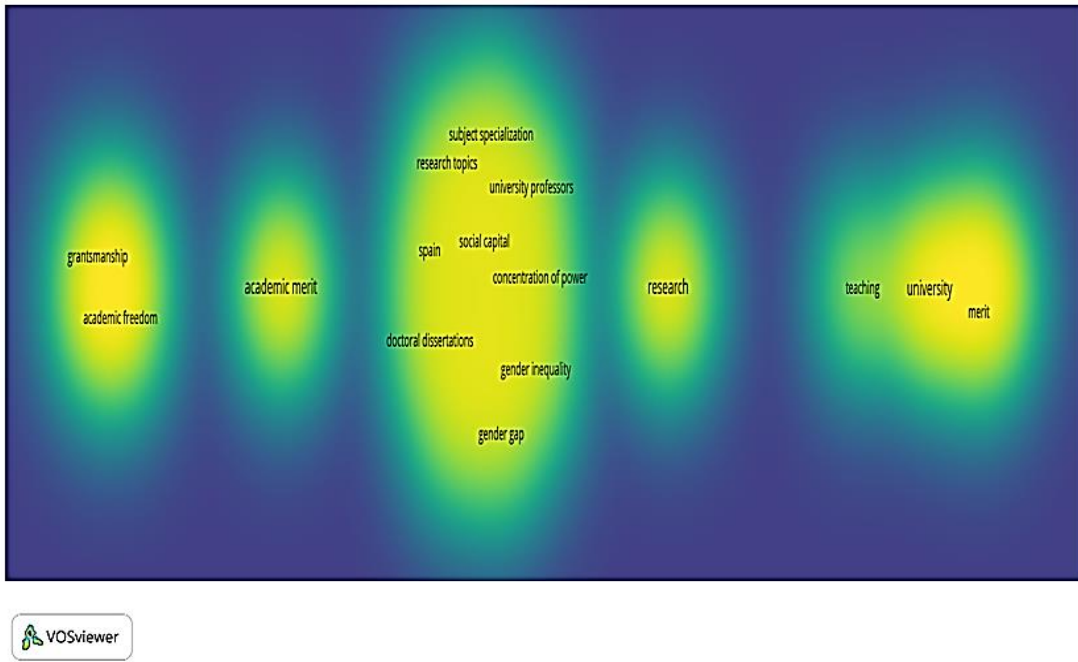
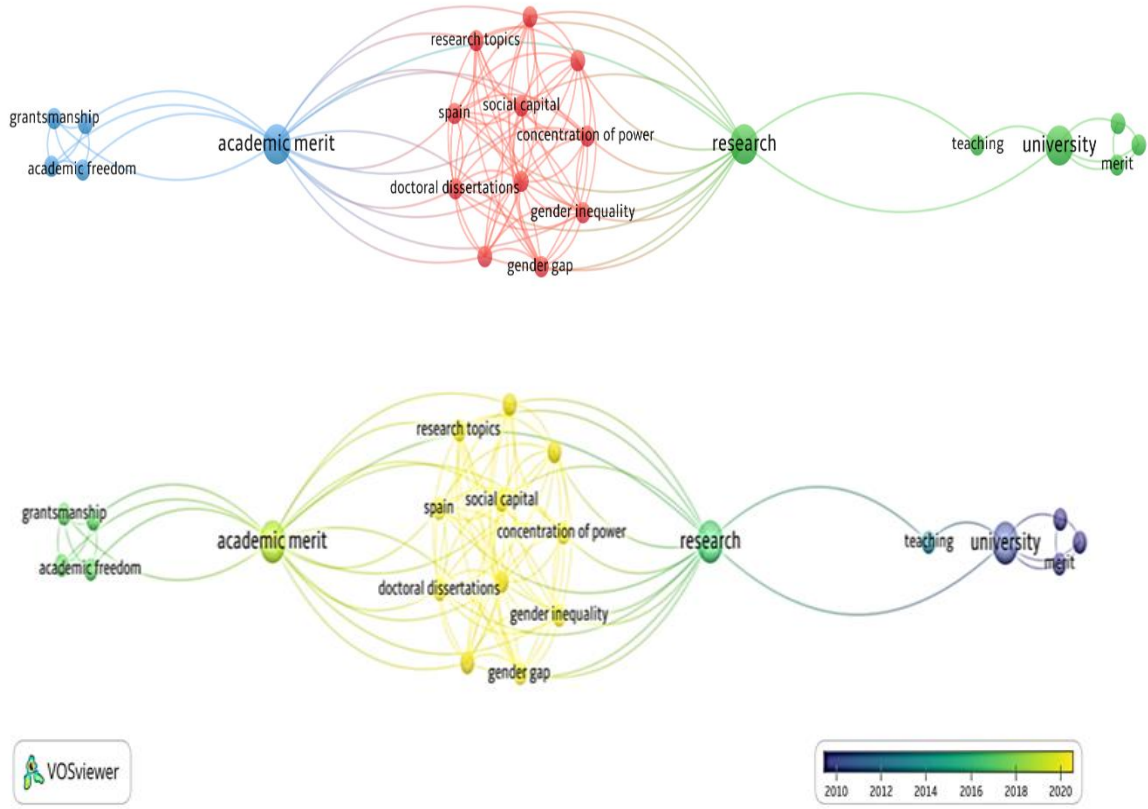
Anahtar Kelime Analizi

Kelime analizi, araştırmacılar tarafından ilgili konu üzerine özenle seçilen anahtar kelimelerin zaman içerisinde kullanım sıklığının belirlenmesi açısından kritik bir öneme sahiptir. Araştırmacı tarafından seçilen anahtar kelimeler, çalışmaya ilişkin genel bir bilgi sağlamanın yanında

çalışmada yer alan anahtar kelimelerin birbirleri ile ilişkili olduğunu göstermektedir. Özellikle iki anahtar kelimenin birlikte bir araştırmada çok sayıda kullanılması ilişkinin o kadar güçlü olduğunun göstergelerinden biridir (Feng vd.,2017: 1522-1523; Kuzgun, 2024: 197-198).

Şekil 6’da mevcut çalışma kapsamında ele alınan, 1983-2024 dönemine ilişkin 112 bilimsel çalışmanın anahtar kelime ağ analiz bulguları verilmiştir. Buna göre, VOSviewer yazılımında, çalışmaların anahtar kelimeleri içerisinde en az 1 kez tekrar edilmesi durumunda kullanılan 124 kelime üzerinden yapılan analizde, 3 küme ve 97 bağlantı gücü tespit edilmiş olup en çok kullanılan ve bağlantı gücü en güçlü anahtar kelimeleri sırasıyla, “academic merit” (akademik liyakat) ve “research (araştırma)” ‘dır. Çalışmanın temel konusu akademik liyakat olduğu için bu durum göz önünde bulundurularak ardından sırayla “communication (iletişim)”, “school admission criteria (okul kabul kriterleri)”, “meritocracy (meritokrasi)”, “university (üniversite)” kelimelerinin sıklıkla kullanıldığı tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bu kelimeler ile konuyla ilgili yapılan çalışmaların liyakat, araştırma, akademi kabul kriterleri, iletişim gibi konularda yoğunlaştığı söylenebilir. Ayrıca meydana gelen kelime ağında düğüm boyutlarının büyüklüğü bakımından ana kavramlardan “akademik merit” ve “research” 2016 yılından bu yana çalışılan ve popülerliğini koruyan kavramlar olduğu görülmektedir.

Anahtar kelimelerin yoğunluğunu gösteren görsel incelendiğinde ise, 1983-2024 dönemine ilişkin 22 öge ortaya çıkmıştır. 22 öge toplamda 3 kümeye ayrılmıştır. 1.kümede (“concentration of power”, “doctotal dissertation”, “gender gap”, “gender inequality”, “library and information science”, “research topics”, “scientific production”, “social capital”, “spain”, “subject specialization”, “university professors”); 2. Kümede (“merit”, “politicization”, “professor”, “research”, “teaching”, “university”); 3. Kümede (“academic freedom”, “academic merit”, “bibliometrics”, “grantsmanship”, “research assessment”) yer almaktadır.

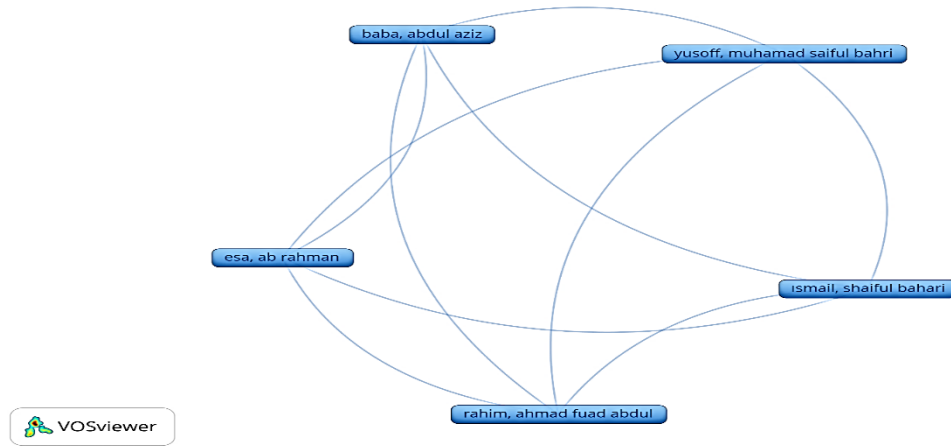
Şekil 6.

Anahtar kelimelere göre ağ dağılım grafiği

Ortak Yazarlık Analizi

Yazar işbirliği, bir amacın gerçekleştirilmesinde iki veya daha fazla araştırmacı arasındaki sosyal etkileşimi ifade etmektedir. Farklı disiplinlerde yapılan bibliyometrik çalışmalarda, genel olarak ortak yazarlı yayınlara yapılan atıf sayısı, tek yazarlı yayınlara göre yapılan atıf sayısından daha fazla olduğu ve daha yüksek etkili dergilerde yayınlanma imkânı sunduğu görülmüştür (Sonnenwald, 2007: 643-668).

Şekil 7’de 112 çalışmanın yazar işbirliği ağ analiz bulgularına yer verilmiştir. Buna göre, etkileşim içinde olan 1 küme, 15 bağlantı ve 25 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. Tablo 2’de incelenen çalışmalarda diğer yazarlarla en çok iş birliğinde olan 2 çalışmasına karşılık 17 atıf ile 8 bağlantı gücüne sahip beş yazar olduğu görülmüştür. Aynı zamanda en çok ortak çalışma yürüten yazar analiz görseli incelendiğinde, VOSviewer yazılımında bir yazarın asgari çalışma sayısı 2 olarak belirlenmiş olup 95 yazar içerisinden 5’inin birbiriyle bağlantılı olduğu görülmektedir. Tablo 2’te görüldüğü gibi yazarların çalışma sayılarına göre değerlendirme yapıldığında, A.A. Baba, A.R. Esa, A.F.A. Rahim, M.S.B. Yusoff ve S.B. Ismail, 17 atıf 8 toplam bağlantı yoğunluğuna sahip olduğu görülmektedir.

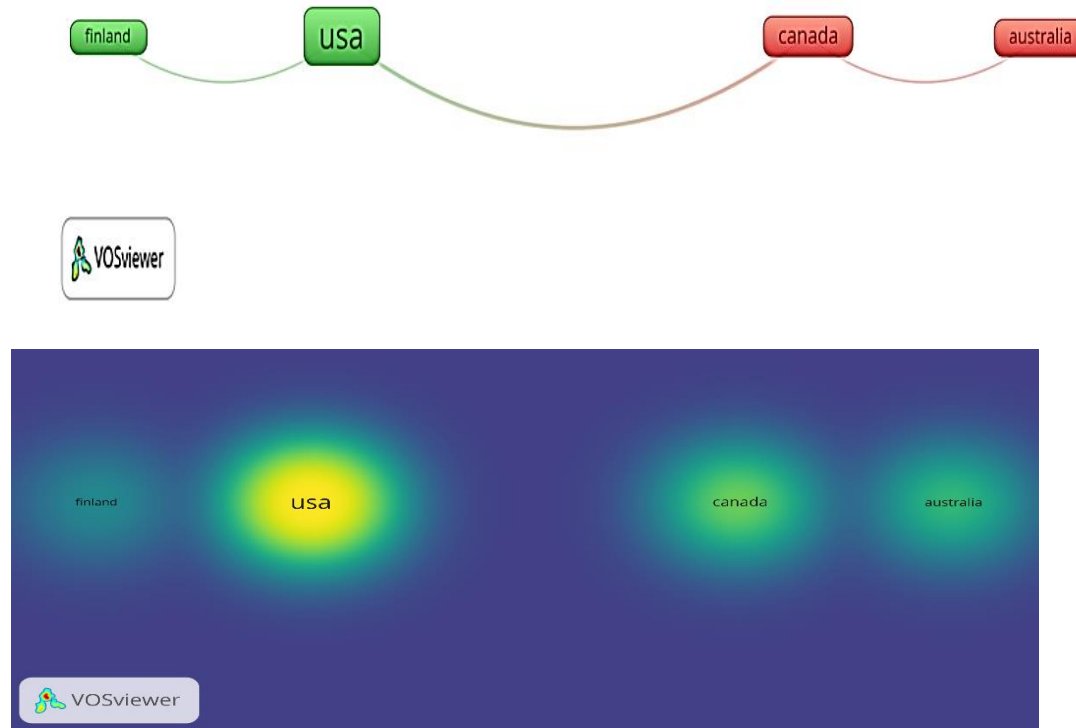
Şekil 7. Yazar işbirliğine göre ağ dağılım grafiği

Tablo 2. Yazarların çalışma sayılarına göre dağılımı

Yazar (lar)	Döküman Sayısı	Atıf Sayısı	Toplam bağlantı Sayısı

Baba, A.A.	2	17	8
Esa, A.R	2	17	8
Rahim, A. F.A	2	17	8
Yusoff, M.S.B	2	17	8
Ismail, S. B.	2	17	8

Şekil 8’de çalışma kapsamında ele alınan 112 bilimsel çalışmanın yazar işbirliğinde en fazla işbirliğinde olan ülkenin ağ analiz bulgularına yer verilmiştir. Buna göre, etkileşim içinde olan 2 farklı küme, 3 bağlantı ve 4 toplam bağlantı gücü tespit edilmiştir. VOSviewer yazılımında her bir ülkenin asgari çalışma sayısı 1 olarak belirlenmiş olup 16 ülke içerisinde 4’ünün birbiriyle bağlantılı olduğu tespit edilmiştir. Ortak yazarlıkta en fazla işbirliği yapan ülkeler ABD, Kanada, Avustralya ve Finlandiya’dır. Doküman ve atıf sayıları bakımından değerlendirildiğinde, en üretken ülke ABD olduğu görülmektedir.

Şekil 8. Ülke işbirliğine göre ağ dağılım grafiği

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bilginin üretilmesinde, dağıtılmasında, nitelikli insan gücünün yetiştirilmesinde ve toplumsal hizmette önemli katkıları olan üniversitelerin, küreselleşmenin etkisiyle birlikte değişimi yönetmesi, geleceği görüp buna göre kararlar alıp, planlama yapması ve uygulaması büyük önem arz etmektedir. Bundan hareketle üniversitelerin akademik liyakat kavramını göz önünde bulundurarak toplumsal bir bilinçle atama ve yükselme faaliyetlerinde göreve uygun, nitelikli kişilerin seçilmesinde titiz davranması gerekliliği ortaya çıkmıştır. Bu durumda günümüzde akademik liyakat, kavramsal olarak incelenmesi ve konu üzerine yapılan araştırmalar giderek önem kazanmaktadır.

Bu çalışmada, akademik liyakat konusu üzerine ilgili araştırmacılara ve okuyuculara, bilimsel etkinliği kesitsel olarak gözlemlene ve eğilimleri görmeleri açısından katkı sağlamak yada başka bir deyişle konuya dikkati çekmek, mevcut durumu ortaya koymak amacıyla belli ölçütler çerçevesinde WOS veri tabanında yer alan, akademik liyakat ile ilgili yapılan bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Bu kapsamda, incelenen çalışmalar, yayımlandığı yıla, yer aldığı dizine, aldığı atıf sayısına, WOS kategorilerine, yayımlandığı dile ve bibliyometrik verilere dayalı olarak en etkili yazar işbirlikleri ile anahtar kelimelerine göre analiz edilmiştir. Analizler sonucunda elde edilen bulgular ışığında ulaşılan sonuçları şu şekilde özetleyebiliriz:

- Bilimsel çalışmalar en fazla 2016-2018 yıllarında kaleme alındığı, çalışmaların bir çoğunun Social Sciences Citation Index (SSCI) dizininde taranan dergiler olduğu, en fazla atıf sayısı 117 sayısı ile Krefting (2003)'e ait olduğu, WOS kategorisine göre çalışmalar, en fazla eğitim araştırmaları alanında gerçekleştirildiği ve en fazla İngilizce dilinde yayınların yapıldığı görülmektedir.
- VOSviewer yazılımında, “akademik liyakat”, “üniversite”, “araştırma” kavramların en sık kullanılan ortak anahtar kelimeler olduğu, en fazla ortak çalışma yürüten yazarların, 2 çalışmalarına karşılık 17 atıf ile 8 bağlantı gücüne sahip beş yazarın olduğu, en etkili ülkelerin ise “ABD”, “Canada” ve “Avusturya” olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, kullanılan bibliyometrik analiz türlerinden, ortak yazar analizi ve ortak kelime analizi, bilimsel yayınların yapısal görüntülerini oluşturmak için yayın veri tabanlarından bibliyografik verileri kullanmak objektif bir değerlendirme imkanı sunmaktadır (Zupic ve Čater (2015: 434-435).

İlgili literatür incelendiğinde, akademik liyakat konusunda referans kaynak olarak kullanılabilen bilimsel çalışmaların belirlenmesine ilişkin yapılan bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Mevcut çalışmanın literatürde ki eksikliğe katkı sağlamak için gelecekte yapılacak çalışmalar için ilgili araştırmacılara şu öneriler verilebilir.

- Araştırmacılar, TR Dizin, Google Akademik (Google Scholar), Scopus vb farklı ulusal ve uluslararası düzeyde farklı veri tabanları kullanarak bu çalışmanın sonuçları ile ilgili karşılaştırma yapabilirler.
- Başka bir öneri ise, konu ile ilgili farklı alanlarda çalışmalar yapıldığı göz önüne alındığında, sadece akademiye liyakat kavramına yönelik değil, farklı kurum ve kuruluşlarda liyakat kavramına odaklanılması gerekmekte olup bu yönde çalışmaların tespit edilmesine önem verilebilir. Söz konusu çalışmaların içeriği hakkında daha detaylı bilgi elde etmek için meta analiz çalışması yapılabilir. Böylece konu ile ilgili bilimsel üretkenliğe ilişkin mevcut profilin ortaya konulması gelecekte yapılacak çalışmalara önemli katkılar sağlayabilir.

KAYNAKÇA

Acar, O. K., & Ertek, M. Y. (2019). *Türk yönetim tarihinde liyakat*, Astana Yayınları, 1.Baskı, ISBN: 978-605-5010-324, Ankara

Akyürek, M. İ. (2022). Eğitim yönetimi alanında yayımlanan araştırmaların eğilimleri: Betimsel içerik analizi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(33), 324-341.

Aydın, İ. (2016). *Akademik Etik*. Pegem Akademi, Ankara.

Aykaç, B. (1990). Personel yönetiminde yeterlik ilkesi, *Amme İdaresi Dergisi*, 23 (4): 91-109.

Broadus, R. (1987). Toward a definition of “Bibliometrics”, *Scientometrics*, 12(56), 373–379.

Büken, N. Ö. (2006). Türkiye örneğinde akademik dünya ve akademik etik. *Hacettepe Tıp Dergisi*, 37(3), 164-170.

Christensen, F., Manley, J., & Laurence, L. (2011). The allocation of merit pay in academia: A case study. *Economics Bulletin*, 31(2), 1548-1562.

Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri, *Eğitim ve Bilim*, 39 (174), 33-38.

Çelik, C., Kaymakçı, G., & Can, Ş. (2023). Özel yetenekli öğrencilerin kariyer gelişimine yönelik araştırmaların bibliyometrik analizi/bibliometric analysis of research on career development of gifted students. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(2), 68-82.

Dinçer, S. (2018). Content analysis in scientific research: Meta-analysis, meta-synthesis, and descriptive content analysis, *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 7(1), 176-190.

Erdem, A. R. (2006). Dünyadaki yükseköğretimin değişimi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (15), 299-314.

Ellegaard, O., & Wallin, J. A. (2015). The bibliometric analysis of scholarly production: How great is the impact?. *Scientometrics*, 105, 1809-1831.

Feng, J., Zhang, Y. Q., & Zhang, H. (2017). Improving the co-word analysis method based on semantic distance. *Scientometrics*, 111(3), 1521-1531

Gürüz, K. (2003). *Dünyada ve Türkiye’de yükseköğretim (tarihçe ve bugünkü sevk ve idare sistemleri)*, 2.Baskı, Ankara: ÖSYM Yayınları.

Hırlak, B. (2024). Yönetim alanındaki whistleblowing araştırmalarının bibliyometrik analizi. *R&S: Research Studies Anatolia Journal*, 7(2).

İmamoğlu, S. Z., Serhat, E. R. A. T., & Taşcı, V. (2022). Gelişen ekonomilerde sosyal inovasyon ve milli yenilik sistemlerini inceleyen araştırmaların betimsel içerik analizi, *Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(2), 47-61.

Karaçam, D. Y., Yürür, S., & Baltacı, H. (2023). Akademik ve idari personelin liyakatinin üniversitelerin kurumsal itibarına etkileri. *Paradoks Ekonomi Sosyoloji ve Politika Dergisi*, 19(1), 91-112.

Karatay, M. (2022). Akademik etik. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(1), 196-214.

Kuzgun, Ş. (2024). Örgütsel çift yönlülük: Bibliyometrik bir analiz. *Business and Economics Research Journal*, 15(2), 189-209.

Kübra, E. K. E., & Özçelik, A. D. Ö. (2024). Türkiye'deki sosyal zekâ konulu araştırmaların eğilimleri: Bir betimsel analiz çalışması. *Journal Of Current Debates In Social Sciences (Cudes)*, 7(7 (1)), 80-90.

Landström, H., Harirchi, G., & Åström, F. (2012). Entrepreneurship: Exploring the knowledge base. *Research Policy*, 41(7), 1154-1181.

Lewis, L. S., & Doyno, V. (1983). The definition of academic merit. *Higher Education*, 12(6), 707-719.

Merigó, J. M., & Yang, J. B. (2017). A bibliometric analysis of operations research and management science. *Omega*, 73, 37-48.

Okan, M. & Şentürk, İ. (2023). *Akademik etik ve liyakat: Akademiden bir bakış*. Anı Yayıncılık, 2.Baskı, ANKARA. ISBN : 978-605-170-826-3

Özbek, A., & Selvi, Ö. (2014). Meslek yüksekokullarında yönetici kriterlerinin değerlendirilmesine yönelik bir uygulama. *Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi*, (44).

Özbilgin, M. F., Küçükaltan, B., & Açar, A. (2019). Akademik Yaşamda Liyakati Aşındıran Bir Unsur Olarak Yağcılık. *Business & Management Studies: An International Journal*, 7(5), 2828-2850.

Öztürk, N. (2008). Akademik kimlik ve etik. *Akademik Dizayn Dergisi*, 2(2), 47-56.

Page, M. J., McKenzie, J. E., Bossuyt, P. M., Boutron, I., Hoffmann, T. C., Mulrow, C. D., ... & Moher, D. (2021). The PRISMA 2020 statement: an updated guideline for reporting systematic reviews. *bmj*, 372. <https://www.prisma-statement.org/prisma-2020-flow-diagram>

Palteki, T., Aydın, E., & Saral, B. Z. (2023). 2002-2021 Yılları Arasında Hastane Afet Planı Alanında Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analizi. *Resilience*, 7(1), 111-122.

Pollock, A., & Berge, E. (2018). How to do a systematic review. *International Journal of Stroke*, 13(2), 138-156.

Sarıdağ, U., & Doğan, O. (2022). Dünyada ve Türkiye’de davranışsal finans kavramının bibliyometrik analiz teknikleri kullanılarak incelenmesi. *İşletme ve İktisat Çalışmaları Dergisi*, 10(2), 70-94.

Suri, H., & Clarke, D. (2009). Advancements in research synthesis methods: From a methodologically inclusive perspective, *Review of Educational Research*, 79(1), 395-430.

Sonnenwald, D. H. (2007). Scientific collaboration. *Annu. Rev. Inf. Sci. Technol.*, 41(1), 643-681.

Taylor, R. L., Hunnicutt, G. G., & Keeffe, M. J. (1991). Merit pay in academia: Historical perspectives and contemporary perceptions. *Review of Public Personnel Administration*, 11(3), 51-64.

Van Eck, N. J., & Waltman, L. (2013). *VOSviewer manual*. Leiden: Univeriteit Leiden, 1(1), 1-53.

Yılmaz, F., & Çakıcı, A. (2021). Kamu çalışanlarının liyakat sistemi algısı. *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10(1), 375-386.

Yükseköğretim Kurulu (2014). *Yükseköğretim Kurumları Etik Davranış İlkeleri*, Ankara: YÖK, personeldb.ankara.edu.tr. Erişim Tarihi, 30.07. 2024.

Ziya Özer, Y. (1939), Bazı hatıralar ve “Ben ne yaptım”, Türk Tarih Kurumu. *Belleten*, 10, 285-288. <https://belleten.gov.tr/sayi/60> (Erişim Tarihi: 18.08.2024)